

УДК 332.146

Л.В.Корольчук, к.е.н.

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті досліджено актуальність інноваційного напрямку розвитку транскордонного регіону, вивчено існуючі методики розрахунку інноваційного індексу як інтегрального показника величини інноваційного потенціалу держави (регіону), визначено специфіку оцінки інноваційного потенціалу транскордонного регіону.

Ключові слова: інноваційний потенціал, транскордонний регіон, інноваційний індекс, інновації.

L.Korolchuck

VALUING OF INNOVATIONAL POTENTIAL OF TRANS- BORDER REGION AS PRECONDITION FOR EFFECTIVE REGIONAL COOPERATION IN TODAY'S CIRCUMSTANCES OF THE GLOBAL DEVELOPMENT.

The article explored the actuality of the innovational direction of the trans-border region development, studied the methods of the innovational index counting as integral indicator of the regional innovational potential size, determined peculiarities of valuing of the trans-border region innovational potential.

Keywords: innovational potential, trans-border region, innovational index, innovations.

Л.В.Корольчук

ОЦЕНКА ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ТРАНСГРАНИЧНОГО РЕГИОНА КАК ПРЕДПОСЫЛКА ЭФЕКТИВНОГО МЕЖРЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье исследовано актуальность инновационного направления развития трансграничного региона, выучено существующие методики расчета инновационного индекса как интегрального показателя мощности инновационного потенциала государства (региона), обозначено особенности оценки инновационного потенциала трансграничного региона.

Ключевые слова: инновационный потенциал, трансграничный регион, инновационный индекс, инновации.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сьогодення реалії сучасного економічного життя визначають пріоритетні напрямки розвитку соціально-економічних систем: як держав, так і їх регіонів. Інновації стають основним мірилом конкурентоспроможності економіки регіону та ключовим фактором підвищення рівня життя населення. Транскордонне співробітництво (ТКС) як вид міжнародної міжрегіональної взаємодії, що орієнтований на підвищення рівня соціально-економічного розвитку співпрацюючих регіонів та їх економічну інтеграцію, повинно враховувати тенденції розвитку світової економіки і носити інноваційний характер. Інноваційна політика транскордонного регіону (ТКР) повинна забезпечувати досягнення спільних цілей всіх учасників ТКС, що не суперечитиме інтересам економічної безпеки держав, до яких вони належать, на основі аналізу інноваційного потенціалу кожного регіону, що складає транскордонний регіон. Саме визначення інноваційного потенціалу кожного регіону-учасника ТКС дозволить чітко окреслити напрямки інноваційного розвитку ТКР та оцінити ступінь інтеграції таких регіонів. Реальна оцінка інноваційних здобутків та, головне, можливостей зростання інноваційної потужності регіонів дозволить значно активізувати ТКС, віднайти нові сфери спільних інтересів, підвищити ефективність транскордонної співпраці та сформувати нові конкурентні переваги ТКР на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Активний розвиток ТКС регіонів у Європі зумовив появу широкого кола наукових вітчизняних та зарубіжних досліджень у цій сфері. Вивченню проблем ТКС, зокрема його інноваційного аспекту, присвячені праці Долішнього М., Беленького П., Мікули Н., Писаренко С., Пухтаєвича Г.О., Федонюка С., Федана Р., Кіш Є., Жулканича О., Терещенко Т., Гонти О., Лютак О., а також Дерябіної Ю., Мюрдаля Г., Косолапова Н. та інших. Проте, питання оцінки інноваційного потенціалу ТКР до цього часу лишається відкритим.

Цілі статті: дослідити актуальність інноваційного напрямку розвитку транскордонного регіону, вивчити існуючі методики розрахунку інноваційного індексу як інтегрального

показника величини інноваційного потенціалу держави (регіону), визначити специфіку оцінки інноваційного потенціалу транскордонного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Глобалізація світової економіки як закономірний і необоротний процес характеризується, з одного боку, конкуренцією, що наростає та має тенденцію до загострення, з іншого боку — міжнародною інтеграцією та кооперацією.

Водночас інновації, ефект яких багаторазово підсилюється інтеграційними процесами, креативними формами взаємодії та співпраці на всіх рівнях господарювання, перетворились на універсальний двигун суспільного розвитку, рушійну силу глобалізації, джерело якісного перетворення сутності та змісту конкуренції [7].

Набуває актуальності дослідження якісно нових характеристик та властивостей конкуренції, які виникають при переході суспільства до глобалізаційно – інноваційної (постіндустріальної) стадії розвитку.

Сформувалось розуміння інноваційної конкуренції як нової форми (нового типу) конкурентних відносин, що набуває всеосяжного характеру в умовах глобалізації світового господарства. Провідними характеристиками інноваційної конкуренції є [5]:

- інноваційна детермінованість складових конкурентного процесу;
- набуття конкуренцією глобального характеру;
- „інституційно оформлений” характер конкурентної взаємодії;
- змагання як неконфліктна форма конкурентних відносин;
- інтегративна модель конкурентної поведінки;
- наявність у суб’єктів конкурентних відносин спільних цілей.

Транскордонне співробітництво як вид міжнародної співпраці передбачає наявність спільних цілей економічних суб’єктів, що робить можливим запровадження інтегративної

моделі конкурентної поведінки в умовах інноваційного розвитку економічної системи.

Для оцінки інноваційного потенціалу ТКР в Європі використовують методика визначення узагальненого інноваційного індексу (Summary Innovation Index (SII)). SII є інтегральним показником, що враховує різноманітні дані з різних сфер інноваційної діяльності. Методика розрахунку показника SII передбачає розрахунок – для кожної країни (регіону) 26 параметрів, що розбиті на 5 груп:

1) індикатори провідників інновацій (innovation drivers) – кількість випускників “природничо-наукових” та інженерних напрямків на 1000 осіб населення віком 20–29 років; кількість населення, що отримало освіту вищу за середню, на 100 осіб віком 25–64 роки; кількість користувачів високошвидкісних ліній Інтернету на 100 осіб;

2) індикатори створення знань (knowledge creation) – частка витрат на дослідження та розробки у ВВП; частка витрат у бізнесовому секторі на дослідження та розробки у ВВП; частка витрат на дослідження та розробки у середньо- та високотехнологічних секторах промисловості (% до загального обсягу фінансування досліджень та розробок в промисловості); частка підприємств, що отримували публічне фінансування інновацій у загальній кількості промислових підприємств; частка вузівських досліджень і розробок, що фінансуються бізнесом у загальному обсязі досліджень та розробок вузівського сектору [2];

3) індикатори дифузії інновацій (diffusion) – частка малих та середніх промислових підприємств, що займались інноваційною діяльністю у загальній кількості малих та середніх промислових підприємств; частка інноваційних витрат промислових підприємств у загальному обороті [6]; відношення венчурного капіталу до ВВП [7]; частка у ВВП витрат на інформаційні та телекомунікаційні технології [8];

4) індикатори освоєння (впровадження) інновацій (applications) – зайнятість у сфері високотехнологічних послуг (% до середньорічної кількості найманих працівників); частка високотехнологічної продукції в експорті країни; реалізація нової ринкової продукції підприємствами (% до обороту); зайнятість у

середньо- та високотехнологічних секторах промисловості (% до середньорічної кількості найманих працівників) [2];

5) індикатори інтелектуальної власності (intellectual property) – кількість патентних заявок на мільйон осіб; кількість зареєстрованих торгівельних марок на мільйон осіб; зареєстровані патенти на промислові зразки на мільйон осіб [2].

Натомість, американські економісти-аналітики визначають індекс інновацій дещо по-іншому. Вони використовують наступні групи показників[8]:

- 1) Оцінка людського капіталу:
  - 1.1. Освіта.
  - 1.2. Приріст населення.
  - 1.3. Інвестиційно-привабливі професії.
  - 1.4. Зайнятість у науково-технічній сфері.
- 2) Економічна динаміка:
  - 2.1. Інвестування розвитку інноваційних компаній.
  - 2.2. Щільність Інтернет-мережі.
  - 2.3. Розміри підприємств.
- 3) Продуктивність і зайнятість:
  - 3.1. Темпи зростання зайнятості у науково-технічній сфері.
  - 3.2. Темпи зростання зайнятості населення до загальної чисельності населення.
  - 3.3. Приріст ВВП.
- 4) Економічний добробут:
  - 4.1. Рівень бідності.
  - 4.2. Рівень безробіття.
  - 4.3. Міграція населення.
  - 4.4. ВВП на душу населення.

Серед вітчизняних вчених-дослідників проблеми оцінки інноваційного потенціалу на особливу увагу, на наш погляд, заслуговують праці Пухаєвича Г.О., який запропонував аналізувати інноваційну діяльність за окремими групами показників [4]:

1) Показники, які характеризують установи, що займаються інноваційною діяльністю.

Аналіз установ, що займаються інноваційною діяльністю, проводиться у такій послідовності: визначається кількість академічних інститутів, науково-дослідних організацій, вищих

навчальних закладів, науково-дослідних підрозділів великих підприємств, лабораторій тощо, які займаються інноваційною діяльністю; кількість таких установ дається по роках, розраховується по роках, розраховується їх абсолютна та відносна зміна; визначається кількість зайнятих науковою, науково-технічною діяльністю, дослідно-конструкторськими розробками окремо по кожному виду зазначених вище установ; обчислюється по роках абсолютна зміна та темпи зростання зайнятих інноваційною діяльністю; аналізується загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність, у тому числі по окремих джерелах і в динаміці по роках.

2) Показники результатів інноваційної діяльності.

Показники результатів інноваційної діяльності охоплюють:

С обсяги науково-дослідної, науково-технічної діяльності, проектно-конструкторських робіт;

С обсяги виготовлення дослідних зразків;

С обсяги науково-технічних послуг.

Зазначені показники наводяться: всього, по окремих джерелах фінансування, по роках, їх зміна абсолютна та в динаміці.

3) Показники використання результатів інноваційної діяльності.

До показників використання результатів інноваційної діяльності належать: кількість найменувань нових видів продукції по роках; частка нових видів продукції у загальному її обсязі по роках; конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і світовому ринках; ступінь прогресивності технологій; обсяг робіт з технічного вдосконалення виробництва, їх абсолютна та відносна зміна по роках; економічні результати: приріст прибутку внаслідок впровадження результатів інноваційної діяльності, зниження ресурсомісткості продукції тощо, які розраховуються по роках, визначається їх абсолютна та відносна зміна.

4) Показники ефекту від інноваційної діяльності.

Ефект від інноваційної діяльності визначається за такими показниками: комерційний (фінансовий) ефект; бюджетний ефект; загальноекономічний ефект.

Комерційний ефект відбиває фінансові наслідки реалізації результатів інноваційної діяльності для її безпосередніх учасників.

Розраховується як різниця між фінансовими результатами і витратами та може бути позитивним чи негативним.

Бюджетний ефект характеризує фінансові наслідки реалізації результатів інноваційної діяльності для державного та місцевих бюджетів. Він оцінюється як різниця між доходами від інноваційної діяльності і видатками відповідного бюджету на її здійснення.

Загальноекономічний ефект визначає результати інноваційної діяльності для всієї національної економіки, регіонів та галузей і характеризується показниками: виручка від реалізації на зовнішньому та внутрішньому ринках інноваційного продукту; виручка від продажу ліцензій, ноу-хау, програмного забезпечення; соціальні та екологічні наслідки; надходження від імпортного мита; кредити іноземних держав, банків і фірм тощо. До складу витрат входять необхідні для забезпечення інноваційної діяльності витрати всіх її учасників на рівні національної економіки, регіону, галузі.

Аналізуючи доцільність запропонованих методик та обираючи між ними, слід пам'ятати про важливий нюанс – реалістичність збору належної статистичної інформації, особливо коли мова йде про різні за національною приналежністю території, які складають плацдарм для реалізації ТКС. Вибору методики визначення інноваційного індексу повинен передувати ретельний моніторинг систем статистичного збору інформації в країнах, чії регіони є членами ТКР. Іншими словами, для кожного ТКР доцільно обирати індивідуальні показники оцінки інноваційного потенціалу, виходячи з доступних статистичних даних по кожному регіону.

Проте можна виділити загальні етапи оцінки інноваційного потенціалу усіх ТКР, які є необхідними для отримання об'єктивного кінцевого результату:

- 1) Дослідження систем збору статистичної інформації у сфері інноваційної діяльності кожного регіону-учасника ТКС.
- 2) Відбір спільних для всіх регіонів-учасників ТКС показників оцінки інноваційного потенціалу регіону.
- 3) Оцінка інноваційного потенціалу ТКР.
- 4) Аналіз інноваційної політики держав, чії регіони складають ТКР.

- 5) SWOT-аналіз ТКС регіонів.
- 6) Аналіз стратегічних альтернатив інноваційного розвитку ТКР.
- 7) Вибір та реалізація стратегії інноваційного розвитку ТКР.

Висновки. В умовах сьогодення стратегія інноваційного розвитку регіону не повинна становити лише частину загальної стратегії соціально-економічного розвитку регіону, натомість має визначатися як пріоритетний вектор функціонування соціально-економічних систем. Саме інноваційний розвиток є необхідною передумовою ефективної реалізації ТКС. Транскордонна співпраця на базі використання інноваційного потенціалу регіонів переносить міжрегіональні відносини на вищий щабель, що дозволить здійснювати значно вагоміший вплив на підвищення рівня соціально-економічного розвитку співпрацюючих регіонів та ефективніше вирішувати усі нагальні проблеми.

1. Бельський П.Ю., Мікула Н.А., Матвеев Є.Е. Конкурентність на транскордонних ринках. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с.
2. Європейська методика визначення узагальненого інноваційного індекса // http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Svfin/2008_3/16-154.pdf.
3. Лук'яненко А. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2-х т. – К.: КНЕУ, 2006. – 592 с.
4. Пухтаевич Г.О. Аналіз національної економіки: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 254 с.
5. Сухоруков А.І., Данилов О.Д., Недашківський М.М., Сухорукова О.А. Управління інноваціями /За ред. А.І. Сухорукова. – К.: ВД "Комп'ютерс", – 2003. – 206 с.
6. Шеховцева Л. С. Конкурентоспособность региона: факторы и метод создания // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 4. – С. 42 – 47.
7. Ушвицкий Л.И., Парасина В.Н. Конкурентоспособность региона как новая реалья: сущность, методы оценки, современное состояние. // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия "Экономика". – 2005. – № 1.
8. Measuring Regional Capacity for Innovation // www.statsamerica.org/innovation.